

บทที่ ๔

สถาบันสงฆ์

คณะสงฆ์เป็นสถาบันที่ใหญ่ที่สุดสถาบันหนึ่งของชาติ สถิติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ มีพระสงฆ์จำนวน ๑๔๓,๖๑๑ รูป และสามเณร ๑๑๔,๖๕๖ รูป นอกจากเป็นสถาบันใหญ่แล้วพระสงฆ์ยังมีฐานะความเป็นอยู่ต่างออกไปจากประชาชนเป็นอันมาก มีวัตถุประสงค์ในการดำรงเพศโดยเฉพาะ มีระเบียบวินัยสำหรับกำหนดความเป็นอยู่ต่างออกไป และได้รับความยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะ เรียกได้ว่าเป็นอีกสังคมหนึ่งต่างหาก แต่การมีฐานะความเป็นอยู่ต่างออกไปนี้มีได้หมายความว่าพระสงฆ์จะแยกตัวเด็ดขาดออกไปจากประชาชนและมีชีวิตอยู่โดยลำพัง คำสั่งสอนในพุทธศาสนาทั้งฝ่ายธรรมและวินัย^๑ ได้กำหนดพื้นฐานชีวิตพระสงฆ์เกี่ยวกับวินัย ๒ ส่วน คือ ในด้านความสัมพันธ์ภายในคณะสงฆ์เอง และความสัมพันธ์กับคฤหัสถ์

ในด้านความสัมพันธ์ในคณะสงฆ์

ชีวิตความผูกพันในคณะสงฆ์จะเห็นได้ชัดเจนจากบทบัญญัติต่าง ๆ ในวินัยสงฆ์ เช่น มีการอยู่ร่วมกันในวัด การกำหนดเขตสีมา อุโบสถ การปวารณา พุทธบัญญัติที่ให้สงฆ์เป็นใหญ่ในกิจการต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า สังฆกรรม มีการอุปสมบท การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ตลอดจนข้อกำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น มีการเคารพอาวุโส

ในด้านความสัมพันธ์กับคฤหัสถ์

พระสงฆ์ถูกกำหนดให้ต้องฝากชีวิตความเป็นอยู่ไว้กับคฤหัสถ์ การดำรงชีวิตของพระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยสี่จากชาวบ้าน ทำให้พระสงฆ์เข้ามามีความสัมพันธ์กับสังคม ความ

^๑พระมหาอุทัย พุทธิวงฺโส "การศึกษาปรัยัติธรรม," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ว่าด้วยบทบาทพุทธศาสนากับสังคมไทย พิเศษ ๔ (สิงหาคม ๒๕๐๔) : ๔๕.

ผูกพันกับสังคมอีกทางหนึ่งก็คือ ในทางคุณธรรม คือ เมตตา กรุณา พระสงฆ์เมื่อได้ปฏิบัติตามวิธีเข้าถึงพรหมจรรย์ และได้ผลสำเร็จทางสติปัญญาหรือทางจิตใจที่สูงขึ้นไปก็สมควรที่จะนำมาชี้แจงแนะนำแก่ประชาชน ที่ตนได้อาศัยปัจจัยสี่เลี้ยงชีวิตนั้นด้วย จึงเกิดเป็นข้อผูกพันขึ้นในรูปของการตอบแทน มีการให้และตอบแทน เป็นวัตถุฝ่ายหนึ่งและจิตใจฝ่ายหนึ่ง ไม่เหมือนกับการซื้อขายถ้อยคำ เพราะประกอบด้วยคุณค่าทางจิตใจอย่างน้อยก็มีความศรัทธาในฝ่ายหนึ่ง และมีเมตตาในอีกฝ่ายหนึ่ง ความผูกพันเช่นนี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในแบบอาศัยกันและกันขึ้น เป็นความสัมพันธ์ที่ทำให้พระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมที่ตนอาศัยอยู่ และคนในสังคมก็เคารพนับถือพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นตัวแทนพุทธศาสนาตลอดมา

แต่ในปัจจุบันนี้ สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ความเจริญแบบใหม่ พระสงฆ์เริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น เช่น ในด้านการศึกษา การพัฒนา และการสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นบทบาทที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นอย่างดี แต่ก็มีพระสงฆ์บางกลุ่มที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศบรรพชิต เช่น การเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ การใช้ชีวิตเกี่ยวข้องกับสตรีเพศ การทำตนเป็นหมอดูและนิยมไสยศาสตร์ อันเป็นเหตุให้คนทั่วไปเสื่อมศรัทธาต่อพุทธศาสนา จนอาจเลิกนับถือพุทธศาสนาเลยก็ได้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากพระสงฆ์เป็นตัวแทนของพุทธศาสนา ถ้าตัวแทนไม่ดีแล้ว คนอื่นที่ไม่เข้าใจพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ก็จะไม่เข้าใจพุทธศาสนาผิดไปด้วย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ๆ ที่นับถือพุทธศาสนาตามบรรพบุรุษมีความเข้าใจหลักธรรมไม่มากนัก เมื่อได้พบได้เห็น หรือได้ทราบข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมไม่ดีเช่นนี้ จะเกิดทัศนคติที่ไม่ดีได้ แต่อย่างไรก็ตามพระสงฆ์มีทั้งดีและไม่ดี ฉะนั้นจึงได้ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาระบบศาสนศาสตร์ต่อพระสงฆ์ โดยศึกษาองค์ประกอบของสถาบันสงฆ์และบทบาทของพระสงฆ์ ควบคู่ไปกับการเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว และนำข้อมูลเหล่านี้มาประกอบเพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาระบบศาสนศาสตร์ต่อพระสงฆ์ต่อไป

๑. องค์ประกอบสถาบันสงฆ์

องค์ประกอบที่สำคัญของสถาบันสงฆ์มี ๒ อย่าง คือ เรื่องการปกครองและการศึกษาของคณะสงฆ์

๑.๑ หลักการปกครองคณะสงฆ์

พระสงฆ์ มีหลักเชื่อฟังอยู่ ๓ อย่าง คือ พระวินัย กฎหมาย บ้านเมือง และจารีต^๑

พระวินัย	คือ	พระบัญญัติของพระพุทธเจ้า
กฎหมายบ้านเมือง	คือ	พระราชบัญญัติสำหรับคณะสงฆ์
จารีต	คือ	แบบแผนที่ประเพณีปฏิบัติมานานแล้ว

หลักที่ ๑ พระวินัย

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติสิกขาวิสัย เพื่อใช้เป็นระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ขึ้น เรียกว่า สังฆาธิปไตย มีพระเถระเป็นอุปัชฌาจารย์ มีหน้าที่ปกครองลัทธิวิหาริก อันเตวาลิกของตน เมื่อมีสังฆกรรมหรือกิจของสงฆ์เกิดขึ้นจะต้องประชุมสงฆ์และถือมติเอกฉันท์เป็นหลัก โดยไม่เลือกว่าเป็นอุปัชฌาจารย์ หรือลัทธิวิหาริก อันเตวาลิกใด ๆ พระสงฆ์มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระวินัย แต่ไม่มีหน้าที่บัญญัติพระวินัยอีก เพราะพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพียงพอแล้ว ทั้งในอปริยทานนิยธรรมก็มีสอนไว้ว่า "ไม่บัญญัติข้อที่พระพุทธเจ้ามิได้ทรงบัญญัติไว้ ไม่ถอนข้อที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้แล้ว สมาทานประพฤตินในสิกขาบททั้งหลายที่ได้ทรงบัญญัติไว้แล้ว"^๒

พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น มีอยู่ถึง ๒๒๗ ข้อที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของพระสงฆ์ ทำให้พระสงฆ์มีการดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากคนทั่วไป วินัยนี้ได้บัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล และใช้ปกครองคณะสงฆ์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แต่ในขณะนี้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป วินัยที่บัญญัติมากกว่า ๒,๐๐๐ ปีแล้ว ยังเป็นที่ยอมรับในหมู่สงฆ์ทั้งหมดหรือไม่ หรือ

^๑พระศาสนโสภณ "การปกครองพระสงฆ์," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ พุทธศาสนากับสังคมไทย ๔(สิงหาคม ๒๕๐๔) : ๑๔.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

เห็นว่าควรจะต้องเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าจะศึกษาอย่างหนึ่ง แต่สำหรับความเห็นของคฤหัสถ์ ได้สำรวจทัศนคติของนักศึกษาระบบศาสนาแล้ว มีความเห็นเกี่ยวกับวินัยสงฆ์ดังปรากฏในตารางที่ ๒๔

ตารางที่ ๒๔ ทัศนคติของนักศึกษาระบบศาสนาต่อวินัยสงฆ์

ทัศนคติต่อวินัยสงฆ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
๑. วินัยสงฆ์เป็นสิ่งล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับภาวะ ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา	๒.๑	๑๓.๔	๓๔.๕	๔๐.๒	๙.๓	๑๐๐ (๑๙๕)
๒. พุทธบัญญัติหรือวินัยสงฆ์ เป็นสิ่งที่อยู่แล้ว ไม่ ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไข	๗.๒	๒๒.๗	๔๑.๕	๑๒.๙	๙.๗	๑๐๐ (๑๙๕)

จากการสำรวจทัศนคติของนักศึกษาระบบศาสนาต่อวินัยสงฆ์ ปรากฏว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความลังเลไม่แน่ใจว่า วินัยสงฆ์เป็นสิ่งที่อยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไข ร้อยละ ๕๑.๕ และมีผู้ที่เห็นด้วยและเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งไม่มากนัก รวมร้อยละ ๒๕.๙ ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยว่าวินัยสงฆ์เป็นสิ่งล้าสมัยไม่เหมาะสมกับภาวะปัจจุบัน มีร้อยละ ๔๐.๒ และไม่แน่ใจร้อยละ ๓๔.๕ การที่นักศึกษาระบบศาสนามีความลังเลไม่แน่ใจว่าวินัยสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นนั้นมีถึง ๒๒๗ ข้อ นักศึกษาไม่ทราบรายละเอียดข้อปฏิบัติ ผู้ที่ทราบส่วนใหญ่จะต้องเป็นผู้บวชเรียนในพุทธศาสนา ความคิดเห็นจึงออกมาในรูปความลังเลไม่แน่ใจ ไม่สามารถให้ความเห็นอย่างแน่ชัดได้ แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นว่าวินัยสงฆ์

เป็นสิ่งที่ดีกับความคิดเห็นที่ว่าวินัยสงฆ์เป็นสิ่งล้ำสมัย นักศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วยว่าวินัยสงฆ์เป็นสิ่งที่คืออยู่แล้ว ไม่ควรแก้ไขมากกว่าเห็นว่าควรแก้ไข ธรรมร้อยละ ๑๓.๕

หลักที่ ๒ กฎหมายบ้านเมือง

ขณะที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระชนม์ชีพอยู่ พระองค์เป็นที่รวมของเหล่าพระสงฆ์ เนื่องจากมีธรรมเนียมที่พระสงฆ์จากถิ่นต่าง ๆ ต้องมาประชุม เข้าเฝ้าปีละครั้งหรือสองครั้ง เพื่อจะได้ทราบว่าพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติพระวินัยอะไรขึ้นบ้างหรือทรงมีอนุบัญญัติไว้แล้วอย่างไรบ้าง เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพาน ไม่มีบุคคลเป็นศาสดาแทนพระองค์ เพราะพระองค์มิได้ตั้งใครขึ้นแทน แต่ทรงตั้งพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ จึงไม่มีบุคคลเป็นแหล่งรวมเหมือนเมื่อยังทรงพระชนม์ชีพอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้พระสงฆ์ที่อยู่กระจัดกระจายกันออกไปจึงไม่มีที่รวม และในสังฆมณฑลก็มีเหตุการณ์ปั่นป่วนเกิดขึ้น ทางบ้านเมืองที่นับถือและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาจึงได้ออกกฎหมายช่วยอุปถัมภ์อีกทางหนึ่ง เพื่อความเรียบร้อยของบ้านเมือง ด้วยเหตุที่พระสงฆ์เป็นที่นับถือของประชาชน ถ้าฝ่ายสงฆ์มีเรื่องไม่เรียบร้อยก็จะกระทบถึงฝ่ายบ้านเมืองด้วย

สำหรับประเทศไทย ฝ่ายบ้านเมืองได้เข้าช่วยอุปถัมภ์การปกครองคณะสงฆ์นับตั้งแต่พุทธศาสนาแพร่เข้ามาในประเทศไทย พุทธศาสนาเริ่มรุ่งเรืองในสมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ การปกครองคณะสงฆ์ได้ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายบ้านเมืองเป็นฝ่ายอุปถัมภ์การศาสนา แต่ยังไม่มีการตรากฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร ครั้นต่อมาถึงรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทางฝ่ายกรุงรัตนโกสินทร์ ทางฝ่ายราชอาณาจักรได้มีการประกาศเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ โดยออกกฎหมายหลายฉบับ นับว่าการปกครองคณะสงฆ์เริ่มมีกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้น เป็นครั้งแรก ครั้นต่อมาในรัชกาลที่ ๕ มีการปฏิรูปคณะสงฆ์ และได้ตรากฎหมายคณะสงฆ์ขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ ซึ่งนับได้ว่าเป็นกฎหมายคณะสงฆ์ที่สมบูรณ์ฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ พอมาถึงรัชกาลที่ ๘ มีการยกเลิกพระราชบัญญัติ ร.ศ. ๑๒๑ และตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ คือ พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔

พระราชบัญญัตินี้ใช้เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงมีการตราพระราชบัญญัติใหม่ คือ พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชบัญญัติฉบับนี้คล้ายกับพระราชบัญญัติฉบับ ร.ศ. ๑๒๑ มีมหาเถรสมาคมทำหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย เพื่อการนี้มีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับวางระเบียบหรือออกคำสั่งโดยไม่ขัดแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย จึงใช้บังคับได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานกรรมการมหาเถรสมาคม สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และพระราชคณะที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า ๔ รูป และไม่เกิน ๘ รูป เป็นกรรมการ

ระบบการปกครองตามกฎหมายนี้ ในส่วนกลางมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประมุขบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่บริหารนิติบัญญัติและตัดสินอธิกรณ์ และมีเจ้าคณะใหญ่รับมอบหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคม และตามที่สมเด็จพระสังฆราชมอบหมาย สำหรับส่วนภูมิภาคแบ่งเขตการปกครองเป็น ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และวัด ทุกภาคมีเจ้าคณะภาค ทุกจังหวัด อำเภอ ตำบล และวัด ก็มี เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ตามลำดับ การปกครองคณะสงฆ์จึงมีความสัมพันธ์กันโดยตลอดจากเจ้าอาวาสขึ้นไปถึงมหาเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราช หรือจากมหาเถรสมาคมลงมาถึงเจ้าอาวาส

ในปัจจุบันนี้มีผู้ถกเถียงกันมากกว่า การปกครองคณะสงฆ์แบบนี้เป็นการรวมอำนาจไว้ที่มหาเถรสมาคมแต่เพียงแห่งเดียว ไม่มีการกระจายอำนาจ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของคณะสงฆ์เสียใหม่ตามความเหมาะสม จากการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาศาสนศาสตร์ ปรากฏตามตารางที่ ๒๕

ตารางที่ ๒๕ ทัศนคติของนักศึกษาธรรมศาสตร์ต่อการปกครองคณะสงฆ์

ทัศนคติต่อการปกครองคณะสงฆ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
การปกครองคณะสงฆ์ใน ส่วนกลาง(กรุงเทพฯ) และใน ส่วนภูมิภาค(ต่างจังหวัด) เป็นอำนาจหน้าที่ของมหา- เถรสมาคม เป็นการปก- ครองที่เหมาะสมแล้ว	๘.๓	๓๓.๕	๓๘.๒	๑๔.๔	๔.๑	๑๐๐ (๑๙๔)

ตามข้อมูลที่ปรากฏ นักศึกษาเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ ๔๑.๘
กับการที่คิดว่าการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันโดยมหาเถรสมาคมเป็นการปกครองที่เหมาะสม
แล้ว และมีผู้ที่ไม่แน่ใจว่าการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันเป็นการปกครองที่เหมาะสมแล้ว
ถึงร้อยละ ๓๘.๒ ซึ่งมีจำนวนเกือบเท่ากับที่เห็นด้วย การที่มีนักศึกษาไม่แน่ใจมาก เนื่องจาก
การปกครองคณะสงฆ์ดังกล่าวนี้ คนทั่วไปไม่ค่อยทราบว่าเป็นอย่างไร เช่นเดียวกับไม่ทราบว่า
ว่าวินัยสงฆ์เป็นอย่างไร เพราะมีการเผยแพร่ให้ทราบทั่วกันน้อยมาก คนที่จะจริงจัง ๆ ส่วน
ใหญ่จะต้องเป็นผู้ที่สนใจและอยู่ในวงการพุทธศาสนา

หลักที่ ๓ จาริต

นอกจากพระวินัยและกฎหมายแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในจาริตที่เกี่ยวกับ
พระวินัยอีกหลายอย่าง ตัวอย่างเช่น ธรรมเนียมในการห่มผ้า การออกเสียงสวดกรรมวาจา
การรับผ้ากฐิน เป็นต้น ธรรมเนียมเหล่านี้ใช้ต่าง ๆ กัน แต่ก็ถือว่าถูกต้องด้วยกัน

การปกครองคณะสงฆ์อาศัยหลัก ๓ อย่างแล้ว การปกครองก็จะดำเนินไปอย่างเรียบร้อย ถ้าขึ้นเกลียวกันก็จะเกิดความไม่เรียบร้อย สำหรับคณะสงฆ์ หลักพระวินัยเป็นหลักสำคัญ หลักจารีตก็อาศัยหลักพระวินัย ซึ่งได้ประพฤติก้นมานานแล้ว ส่วนหลักทางกฎหมายนั้น ถ้าออกมาขัดกับหลักพระวินัยและจารีตของสงฆ์ ก็ทำให้เกิดความไม่สุขในสังฆมณฑล แต่ถ้าไม่ขัดเป็นไปเพื่ออุปถัมภ์ ก็ส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขและความเจริญในสังฆมณฑล

๑.๒ การศึกษาของพระสงฆ์

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ มีการปฏิรูปการปกครองและการศึกษาของคณะสงฆ์ไปพร้อม ๆ กัน และการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๔ นี้ได้ใช้เป็นแนวทางของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน โดยขณะนี้ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๒ ประเภท คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์

๑.๒.๑ การศึกษาพระปริยัติธรรม อันเป็นการดำเนินการตามประเพณี แบ่งออกเป็น ๒ สาย คือ

(๑) พระปริยัติธรรมแผนกธรรม นักธรรม (น.ธ.)
สำหรับพระภิกษุสามเณร ธรรมศึกษา (ธ.ศ.)
สำหรับคฤหัสถ์

(๒) พระปริยัติธรรมแผนกบาลี คือ เปรียญธรรม
สำหรับพระภิกษุสามเณรโดยเฉพาะ การศึกษาพระ-
ปริยัติธรรม ๒ แผนกนี้มีโครงสร้าง ดังนี้

ประณมปีที่ ๔ $\left\{ \begin{array}{l} \text{น.ธ.ตรี} - \text{น.ธ.โท} - \text{น.ธ.เอก} \\ \text{ประโยค ๑} - \text{๒} - \text{ป.ธ.๓} - \text{ป.ธ.๔} - \text{ป.ธ.๕} - \\ \text{ป.ธ.๖} - \text{ป.ธ.๗} - \text{ป.ธ.๘} - \text{ป.ธ.๙} \end{array} \right.$

นักธรรมชั้นหนึ่ง ๆ มีสิทธิสอบบาลีได้ชั้นละ ๓ ประโยค ผู้ที่สอบบาลีประโยค ๓ ได้ เรียกว่า เปรียญตรี สอบบาลีประโยค ๔ - ๕ - ๖ เรียกว่า เปรียญโท และสอบบาลีประโยค ๗ - ๘ - ๙ เรียกว่า เปรียญเอก ฐานะของผู้สอบบาลีประโยค ๙ ถือได้ว่าเป็น การจบการศึกษาชั้นสูงสุดของพระสงฆ์

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดังที่กล่าวมาแล้ว มหาเถรสมาคมได้ปรับปรุง การศึกษาแผนกนี้ขึ้นใหม่เมื่อปี ๒๕๐๗ เรียกว่า "บาลีแผนใหม่" ซึ่งใช้เรียนควบคู่ไปกับแบบ เดิม แบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ ชั้น

๑. เปรียญตรี ๓ ปี
 ๒. เปรียญโท ๓ ปี
 ๓. เปรียญเอก ๔ ปี
- รวม ๑๐ ปี

การศึกษาแผนใหม่มีหลักการให้การศึกษาภาษาบาลีควบคู่กันไปกับวิชาการสมัย ใหม่ และการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ ขยายขอบเขตหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๑.๒.๒ การศึกษาแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์

การศึกษาอีกประเภทหนึ่งที่พระสงฆ์ได้ดำเนินงานมา เป็นเวลานาน คือ การศึกษาแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์ ขณะนี้มี ๒ แห่ง คือ สภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย แบ่งการ ศึกษาเป็น ๓ ระดับ คือ

๑. ชั้นบูรพศึกษา ๑ ปี
๒. ชั้นเตรียมศาสนศาสตร์ ๒ ปี
๓. ชั้นอุดมศึกษา ๓ สาขา ๆ ละ ๔ ปี

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งการศึกษาออกเป็น
แผนกต่าง ๆ คือ

๑. กิจการอุดมศึกษา ๓ คณะ ๆ ละ ๔ ปี
๒. วิทยาลัยครูศาสนศึกษา ๒ ปี
๓. โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา ๒ ปี
๔. โรงเรียนบาลีอบรมศึกษา ๒ ปี
๕. โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา ๖ ปี

ผู้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ตามปกติต้องได้เปรียญ ๔ มาแล้ว และใช้เวลา
ศึกษาต่อ ๗ - ๘ ปี จึงจบการศึกษาชั้นปริญญาตรี ปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยทั้ง ๒ ได้ผลิตพระสงฆ์
ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีประมาณ ๑,๐๐๐ รูปแล้ว

นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยสงฆ์อีกแห่งหนึ่ง ชื่อ จิตตภาวันวิทยาลัยการเผยแผร์
พุทธศาสนา ตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๑๒ เป็นงานส่วนหนึ่งของมูลนิธิธรรมาทศวิद्याลัย และ
ได้ทุนดำเนินการจากการสนับสนุนของเอกชน

วิทยาลัยนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๔ ระดับ คือ

๑. ระดับประถมพุทธศาสตร์ ๓ ปี
๒. ระดับมัธยมพุทธศาสตร์ ๓ ปี
๓. ระดับเตรียมอุดมพุทธศาสตร์ ๒ ปี
๔. ระดับอุดมพุทธศาสตร์ ๔ ปี

สำหรับระดับที่ ๔ แบ่งออกเป็น ๔ คณะ คือ

๑. คณะครุศาสตร์ เน้นหนักในการฝึกสามเณรให้เป็นครู
๒. คณะนวัตกรรมการศึกษา เน้นหนักในด้านสถาปัตยกรรมไทย และจิตรกรรมไทย
๓. คณะภาษาศาสตร์ มีการสอนภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ
ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น
๔. คณะสังฆาธิการ

ทั้ง ๔ คณะรวมเข้าแล้วจะมีชื่อว่า มหาวิทยาลัยการเผยแพร่วุทธศาสนา
ทุกระดับการศึกษาใช้วิชาทางศาสนาเป็นหลัก ใช้วิชาสายสามัญเป็นวิชาการรอง
ตามที่กล่าวมาแล้ว

ดังนั้น จึงมีพระสงฆ์ ๒ กลุ่ม กลุ่มหนึ่งศึกษาพระปริยัติธรรมเพียงอย่างเดียว
อีกกลุ่มหนึ่งศึกษาวิชาการสมัยใหม่ประกอบไปด้วยถึงชั้นมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่แล้วสังฆ
ฆราวาส คนที่ปีการศึกษา มักจะได้รับการยกย่อง และมีเกียรติในสังฆมมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับ
การศึกษา ในสังฆมของสงฆ์จะเป็นเช่นนั้นหรือไม่ คนภายนอกที่มีการศึกษาจะมองพระสงฆ์
อย่างไร จึงได้ทำการศึกษาทัศนคติของนักศึกษารวมศาสตร์ต่อพระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษา
วิชาการสมัยใหม่ และที่ศึกษาแต่พระธรรมเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ ๒๖ ทัศนคติ ของนักศึกษารวมศาสตร์ต่อพระสงฆ์ที่ศึกษาวิชาการ
สมัยใหม่และที่ไม่ได้ศึกษาวิชาการสมัยใหม่

ทัศนคติต่อพระสงฆ์ที่ศึกษา วิชาการสมัยใหม่และไม่ได้ศึกษา	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
๑. พระสงฆ์ที่ศึกษาทางด้านวิชา- การสมัยใหม่ สามารถสอน ธรรมะให้คนในปัจจุบันสนใจ และเข้าใจได้ง่ายขึ้น	๒๑.๗	๖๐.๘	๑๓.๕	๒.๖	๑.๐	๑๐๐ (๑๕๕)
๒. พระสงฆ์ที่ศึกษาวิชาการสมัย ใหม่จะทำให้เข้าใจสภาพ สังฆมได้ดี	๑๕.๕	๖๐.๓	๑๕.๑	๕.๗	-	๑๐๐ (๑๕๕)
๓. พระสงฆ์ที่ไม่ยอมรับหรือ เกี่ยวข้องกับวิชาการสมัยใหม่ จะได้รับการมองว่าเป็นผู้ ด้อยสติปัญญาและคนขาดความ เคารพนับถือ	๕.๑	๒๑.๑	๓๘.๒	๓๓.๕	๓.๑	๑๐๐ (๑๕๕)

จากตารางที่ ๒๖ นักศึกษาธรรมศาสตร์ส่วนใหญ่จะมีความเห็นว่าพระสงฆ์ที่ศึกษาวิชาการสมัยใหม่สามารถสอนธรรมะให้คนเข้าใจและสนใจได้ง่ายขึ้น และยังทำให้เข้าใจสภาพสังคมได้ดีด้วย คือ เห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วยว่า พระสงฆ์ที่ศึกษาวิชาการสมัยใหม่สามารถสอนธรรมะให้คนสนใจและเข้าใจได้ง่ายขึ้นรวม ร้อยละ ๘๒.๕ และทำให้เข้าใจสภาพสังคมรวม ร้อยละ ๗๖.๒ เมื่อถามความเห็นว่าเป็นผู้ด้อยสติปัญญาและขาดแคลนคนเคารพนับถือของกับวิชาการสมัยใหม่จะได้รับการมองดูว่าเป็นผู้ด้อยสติปัญญาและขาดแคลนคนเคารพนับถือ นักศึกษากลุ่มไม่แน่ใจ ร้อยละ ๓๔.๒ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่เห็นด้วย รวมร้อยละ ๓๖.๖ แต่ก็มีผู้ที่เห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วย รวมร้อยละ ๒๕.๒

จึงแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความรู้สึกในแง่ดี มองเห็นว่าการที่พระสงฆ์ได้เรียนวิชาการสมัยใหม่เป็นการพิเศษเพิ่มเติมจากการศึกษาบาลีธรรมนั้น เป็นประโยชน์แก่สังคมสามารถสอนให้คนในสมัยปัจจุบันสนใจและเข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะมีความรู้ร่วมกันอันเป็นสื่อ นำความเข้าใจในเรื่องที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก สำหรับพระสงฆ์ที่ไม่ได้รับการศึกษาวิชาการสมัยใหม่จะได้รับการมองดูว่าเป็นผู้ด้อยพัฒนาและคนขกคความเคารพนับถือ นั้น นักศึกษาไม่แน่ใจและไม่เห็นด้วยก้ำกึ่งกัน อาจจะด้วยเหตุผลที่ว่า พระที่ไม่ได้รับการศึกษาวิชาการสมัยใหม่ มิใช่ว่าจะสอนธรรมะให้คนเข้าใจไม่ได้ สามารถสอนได้เช่นเดียวกัน เพียงแต่การสื่อความหมายและวิธีการสอนคงจะแตกต่างกันไปบ้าง เนื่องจากการศึกษาวิชาการสมัยใหม่ จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้พระสงฆ์หาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับคนในสมัยปัจจุบันมากกว่า พระสงฆ์ที่ไม่ได้รับการศึกษาวิชาการสมัยใหม่ นักศึกษาจึงเกิดความรู้สึกไม่เห็นด้วย ส่วนพวกที่ไม่แน่ใจ ก็คือ พวกที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่า พระสงฆ์ที่ไม่ได้รับการศึกษาวิชาการสมัยใหม่ จะได้รับการมองดูว่าเป็นผู้ด้อยสติปัญญาหรือไม่ และพวกที่เห็นด้วย จะต้องเป็นพวกที่เห็นการศึกษาวิชาการสมัยใหม่ เป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบัน

การหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทัศนคติต่อพระสงฆ์ เราได้ศึกษาสถาบันสงฆ์ประกอบ ผลปรากฏว่า นักศึกษายังมีความรู้ในเรื่องวินัยสงฆ์ และการปกครองคณะสงฆ์ น้อยมาก จนไม่แน่ใจว่าสิ่งที่มีอยู่แล้วเป็นอย่างไร ควรอยู่ในสภาพเดิมหรือควรเปลี่ยนแปลง

อย่างไร จึงได้ทำการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันประกอบ เพื่อให้ นักศึกษาออก ความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่แสดงออกมาให้เห็น หรือที่ได้รับทราบมาว่า นักศึกษามีความเห็นอย่างไร อันจะช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษาเกิดทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อ พระสงฆ์โดยทั่วไป

๒. บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน

บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้ขึ้นอยู่กับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ

๑. ในด้านความสัมพันธ์ภายในคณะสงฆ์

พระสงฆ์มีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติ คือ ศึกษาเพื่อให้ตนปฏิบัติได้ ถูกต้อง พร้อมทั้งสามารถแนะนำแก่อื่นต่อไปได้ด้วย และปฏิบัติ คือ ประพฤติตามหลักธรรม เพื่อความบริสุทธิ์ของตนเองและของสถาบันสงฆ์

๒. ในด้านความสัมพันธ์กับคฤหัสถ์

พระสงฆ์มีหน้าที่ให้การศึกษา การเผยแพร่ และการพัฒนาสังเคราะห์

การให้การศึกษา หมายถึง การอบรมสั่งสอนแนะนำผู้อื่นให้ดำรงชีวิต

อยู่ด้วยดี ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ดังเช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง ได้ดำเนินการอบรมจริยศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในรูปโรงเรียนหรือศูนย์พุทธศาสนาวินิจฉัยด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นมา รับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมหาวิทยาลัย ในช่วงเวลาที่ผ่านมานับแต่เริ่มมีกิจการโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยขึ้นนี้ ได้มีผู้นิยมจัดตั้ง โรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดทั่วประเทศประมาณ ๖๐ แห่ง มีจำนวนผู้เข้ารับการศึกษาทั้งสิ้นประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังได้ส่งพระภิกษุผู้สำเร็จชั้นปริญญาตรีไปช่วยสอน ในโรงเรียนหรือในมหาวิทยาลัย ส่งไปศึกษาต่อต่างประเทศ และส่งไปช่วยปฏิบัติศาสนกิจ ของจังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคอีกด้วย

การเผยแพร่ หมายถึง การช่วยให้มีการประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นประโยชน์ แพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง งานเผยแพร่นี้ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้

๑. งานพระธรรมทูต จัดเป็นงานหนึ่งของคณะสงฆ์ เริ่มแรก กรมศาสนาได้ริเริ่มเสนอขึ้นดำเนินการอย่างจริงจัง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ ปัจจุบันแบ่ง ออกเป็น ๔ สาย ส่งพระธรรมทูตไปจาริกเผยแผ่และสงเคราะห์ประชาชนชาว คราว ประมาณ ๑ - ๓ เดือน ในระยะฤดูแล้ง ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่งมีส่วนร่วมด้วย

๒. งานพระธรรมจาริก กรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้อุปถัมภ์ เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๑๐ โดยส่งพระธรรมจาริก ซึ่งได้แก่ พระนิสิตนักศึกษา นักเรียนในมหา- จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พระภิกษุวัดเบญจมบพิตร และพระภิกษุสามเณรในท้องถิ่นภาคเหนือ ออกไปอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในภาคเหนือ และตะวันออกเฉียง- เหนือเป็นประจำทุกปีเป็นเวลาชั่วคราวประมาณ ๒ - ๓ เดือน ในฤดูแล้ง

๓. งานอบรมจริยธรรมนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยมีการ การศาสนาเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างโรงเรียนต่าง ๆ กับสถาบันเผยแผ่ เช่น พุทธสมาคม มหาวิทยาลัยสงฆ์ มีการจัดวิทยากรไปอบรมนักเรียนตามโรงเรียนเริ่มประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๘

๔. การเผยแผ่ทางวิทยุโทรทัศน์ นอกจากจัดให้มีพระธรรม เทศนาในวันพระโดยทางราชการแล้ว ในระยะ ๓ - ๔ ปีนี้ ได้มีสถาบันและเอกชนต่าง ๆ จัดรายการเผยแผ่ทางวิทยุกระจายเสียงมากขึ้น

๕. วารสารนิตยสารเผยแผ่ธรรม มีสถาบันและหน่วยงาน ต่าง ๆ จัดทำออกเผยแผ่เป็นจำนวนหลายฉบับ แต่ส่วนมากเป็นที่สนใจอยู่เฉพาะในหมู่ ที่ศึกษาธรรม

๖. งานเผยแผ่ต่างประเทศ ความเคลื่อนไหวและตื่นตัวใน งานด้านนี้เพิ่มขึ้นโดยลำดับ และเป็นงานที่รัฐมีส่วนเข้าไปส่งเสริมอุปถัมภ์ เริ่มตั้งแต่ วัดไทยพุทธคยาในอินเดีย วัดเชตุวันในกัวลาลัมเปอร์ วัดพุทธประทีปในกรุงลอนดอน

งานพัฒนาและสงเคราะห์

งานพัฒนาและสงเคราะห์มักควบคู่ไปกับการเผยแผ่ โดยมี ขอบเขตของคุณธรรมที่หวังประโยชน์แก่ประชาชนโดยบริสุทธิ์ใจ พร้อมกับ ปฏิบัติหน้าที่ทางสมณเพศของตนและรักษาเกียรติความบริสุทธิ์ของสถาบันสงฆ์ไว้

บทบาทของพระสงฆ์ด้านพัฒนาและสงเคราะห์พอรอบรวมได้ดังนี้

๑. มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง ได้ร่วมกับพระภิกษุ เจ้าอาวาส เจ้าคณะ พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ที่ปรารถนาจะบำเพ็ญประโยชน์เข้ารับการอบรม ตามโครงการอบรมพระภิกษุ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น

ในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา เมื่อชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตัวเองในการพัฒนาพระซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นอยู่แต่เดิมแล้ว หากท่านได้รับการอบรม ได้มีโอกาสเตรียมตัวพร้อม ก็อาจจะเป็นผู้ดำเนินการช่วยพัฒนาท้องถิ่น และจะเป็นผู้ชี้ช่องทางให้ท้องถิ่นนั้น ๆ ได้รับความเจริญใหม่ ๆ ได้ บทบาทนี้ประกอบด้วย การเสนอแนะ ให้ความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในถิ่นนั้นมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และเป็นศูนย์รวมชักชวนประชาชนมาทำงาน หรืออาจเป็นที่ปรึกษาสำหรับชาวบ้านที่มาขอความเห็นว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นในถิ่น จะควรหรือไม่ควร ถ้าพระมีความรู้ก็สามารถแนะนำได้ นับว่าเป็นการให้ความอบอุ่นแก่ประชาชน

๒. การสงเคราะห์ทางจิตใจ เป็นสิ่งสามัญในศาสนาทั้งหลาย และยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชนทั่วไปที่เป็นพุทธศาสนิกชน ในฐานะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจ หรือบางท่านเรียกว่า บำรุงขวัญ ข้อนี้ได้แก่ บทบาทประเภทประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

๓. การเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางจิตใจ ด้วยการประพฤติเป็นตัวอย่างที่ดี ตลอดจนสถานที่ของวัดวาอารามที่สงบร่มเย็น เป็นองค์ประกอบสำหรับหล่อเลี้ยงจิตใจของสังคมอย่างหนึ่ง

๔. การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ

๕. การให้คำแนะนำศึกษาด้านอื่น ๆ เท่าที่ทำได้ เช่น ในทางธรรม ในทางวิชาการ เป็นต้น

การที่พระสงฆ์ปฏิบัติงานต่าง ๆ และมีบทบาทในทางสังคมประการใดนั้น ก็ได้ยึดหลัก ๓ ประการ คือ การศึกษา การเผยแพร่ และพัฒนาและสงเคราะห์ เป็นสำคัญ และตั้งตนอยู่ในคุณสมบัติ ๓ ประการ คือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละ และความมีความรู้

และสติปัญญา ซึ่งในปัจจุบันนี้พระสงฆ์ก็ได้ทำงานตามบทบาททั้ง ๓ มากบ้างน้อยบ้างตาม
ประเภทของงาน ตามกาลเทศะ และตามคุณสมบัติของตัวเอง ตามตารางที่ ๒๗
ดังนี้

ตารางที่ ๒๗ ทักษะคตินักศึกษาระบบธรรมศาสตร์ต่อบทบาทพระสงฆ์ในปัจจุบัน

ทัศนคติต่อบทบาทของ พระสงฆ์ในปัจจุบัน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
๑. พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ พุทธศาสนา นับได้ว่าทำ ประโยชน์ให้แก่สถาบันศาสนา	๑๙.๖	๗๐.๑	๘.๒	๑.๖	๐.๕	๑๐๐ (๑๙๕)
๒. การที่พระสงฆ์เป็นพระธรรม ทูตไปเผยแผ่พุทธศาสนา นอกประเทศหรือไปประจำ อยู่ที่วัดไทยในต่างประเทศ นับว่าเป็นการส่งเสริม พุทธศาสนาให้เป็นที่รู้จัก แพร่หลาย	๑๒.๙	๕๗.๕	๓๐.๕	๖.๒	๓.๑	๑๐๐ (๑๙๕)
๓. การเปิดโรงเรียนพุทธ- ศาสนาวินิจฉัยเป็นความ รับผิดชอบของพระสงฆ์ที่มี ต่อสังคม	๖.๗	๕๗.๗	๒๙.๕	๖.๖	๐.๕	๑๐๐ (๑๙๕)
๔. พระสงฆ์ที่ออกไปสอนหนังสือ ตามโรงเรียนต่างจังหวัด เป็นผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ สังคม	๓๕.๐	๖๑.๙	๑.๕	๑.๕	๑.๑	๑๐๐ (๑๙๕)
๕. พระสงฆ์สามารถเป็นผู้นำ ในการเสนอความคิดริ เริ่ม เป็นที่ปรึกษาและ เป็นศูนย์เรียกความ ร่วมมือในการสร้าง สาธารณสมบัติและสาธารณ- ูปโภค	๗.๒	๓๙.๒	๓๗.๑	๑๕.๕	๒.๑	๑๐๐ (๑๙๕)
รวม(ค่าเฉลี่ย)	๑๖.๐	๕๕.๒	๒๑.๓	๖.๑	๑.๕	๑๐๐ (๑๙๕)

นอกเหนือจากการเผยแพร่พุทธศาสนาอันเป็นบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์แล้ว พระสงฆ์ยังมีบทบาทในด้านให้การศึกษา การพัฒนาและสงเคราะห์คนทั่วไปด้วย ตามข้อมูลที่ปรากฏ นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อพระสงฆ์ในด้านที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม เช่น การเผยแพร่พุทธศาสนาทั้งใน และนอกประเทศ การเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สอนคนทั่วไป การออกไปสอนหนังสือตามโรงเรียนต่างจังหวัด และการเป็นผู้นำ เป็นที่ปรึกษาและเป็นศูนย์เรียกความร่วมมือในการสร้างสาธารณสมบัติและสาธารณูปโภค เป็นต้น คือ นักศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วยกับบทบาทดังกล่าว รวมเฉลี่ยร้อยละ ๗๑.๒ แต่เมื่อพิจารณาบทบาทแต่ละบทบาทแล้ว นักศึกษามีความเห็นด้วยมากที่สุด กับการที่พระสงฆ์ออกไปสอนหนังสือตามโรงเรียนต่างจังหวัด เป็นผู้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม รวมร้อยละ ๙๕.๙ และเห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วยกับพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแพร่พุทธศาสนา รวมร้อยละ ๘๙.๗ สำหรับบทบาทในด้านการพัฒนาและสงเคราะห์นั้น นักศึกษาเห็นด้วย แต่ไม่มากนักกับการที่พระสงฆ์จะเป็นผู้นำ เป็นที่ปรึกษา หรือเป็นศูนย์เรียกความร่วมมือในการสร้างสาธารณูปโภค คือ ร้อยละ ๔๖.๔ และไม่แน่ใจ ร้อยละ ๓๗.๑

ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญในความเห็นของนักศึกษา คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น และการเผยแพร่ศาสนา ซึ่งเป็นบทบาทที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม สำหรับในด้านการพัฒนา ก็เห็นว่าเป็นบทบาทที่ดี แต่นักศึกษาก็ไม่แน่ใจว่าพระสงฆ์จะสามารถทำได้ดี

๓. ทัศนคติของนักศึกษาระรมศษสตร์ต่อพระสงฆ์โดยทั่วไป

พระสงฆ์ คือ กลุ่มบุคคลที่กำลังศึกษา กำลังปฏิบัติธรรม หรือเป็นผู้ที่สืบศาสนา และดำรงพุทธศาสนา ในปัจจุบันนี้พระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดีและนักศึกษาก็เห็นด้วย แต่ก็มีพระสงฆ์บางองค์ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับเพศบรรพชิต ซึ่งทำให้สถาบันศาสนาเสื่อมทรามลง คนทั่วไปเกิดความรู้สึกไม่เคารพและศรัทธาในตัวพระสงฆ์ บางคนกล่าวว่า "ขณะนี้ตนนับถือตัวพุทธศาสนา แต่ไม่นับถือพระสงฆ์" ก็มี ฉะนั้นจึงได้ทำการสำรวจทัศนคติของนักศึกษาว่า นักศึกษามีทัศนคติต่อพระสงฆ์โดยทั่วไปอย่างไร ตามตารางที่ ๒๔ และ ๒๕

ตารางที่ ๒๘ ทักษะคตินักศึกษาระรรมศาสตร์ต่อพระสงฆ์ในแง่ที่เป็นประโยชน์

ทัศนคติต่อพระสงฆ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
๑. พระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามพระ วินัยอย่างเคร่งครัดเป็น พระสงฆ์ที่คนศรัทธาเลื่อม ใส	๓๔.๐	๔๕.๙	๑๕.๕	๔.๑	๐.๕	๑๐๐ (๑๙๕)
๒. พระสงฆ์สามารถเป็นที่ พึ่งทางใจของคนที่มีความ ทุกข์	๑๕.๕	๕๐.๐	๒๕.๘	๘.๘	๑.๐	๑๐๐ (๑๙๕)
๓. พระสงฆ์สามารถแนะนำ ชาวบ้านให้รู้จักสิ่งใหม่ ๆ และความเจริญก้าวหน้า ได้เป็นอย่างดี	๙.๓	๕๐.๒	๓๗.๖	๑๐.๘	๒.๑	๑๐๐ (๑๙๕)
๔. พระสงฆ์เป็นผู้ที่สามารถ ดำรงพุทธศาสนาให้ยืนยาว สืบไป	๘.๗	๔๗.๕	๓๖.๖	๕.๗	๑.๖	๑๐๐ (๑๙๕)
๕. การบวชพระของชายไทย เป็นการช่วยสืบพุทธศาสนา ให้ยั่งยืนต่อไป	๑๑.๕	๔๖.๕	๓๒.๕	๗.๒	๑.๑	๑๐๐ (๑๙๕)
รวม (ค่าเฉลี่ย)	๑๕.๗	๔๖.๑	๒๕.๗	๗.๓	๑.๒	๑๐๐ (๑๙๕)

จากข้อมูลที่ปรากฏ นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อพระสงฆ์ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วย รวมเฉลี่ยร้อยละ ๖๑.๘ ว่า พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของคนที่มีความทุกข์ พระสงฆ์ เป็นผู้สามารถดำรงพุทธศาสนาให้ยืนยาวสืบไป พระสงฆ์สามารถให้คำแนะนำสิ่งใหม่ ๆ แก่ ชาวบ้าน ตลอดจนการบวชพระของชายไทยจะช่วยสืบพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ยังมีทัศนคติที่ดีและศรัทธาเลื่อมใสต่อพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ปฏิบัติตามวินัยอย่างเคร่งครัด

ตารางที่ ๒๔ ทัศนคติของนักศึกษารวมศาสตร์ต่อพระสงฆ์ในแง่ที่ไม่เป็นประโยชน์

ทัศนคติต่อพระสงฆ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
๑. พระสงฆ์ทำให้เสียกำลัง ของชาติ	๓.๑	๑๑.๓	๓๕.๖	๔๐.๗	๙.๓	๑๐๐ (๑๙๔)
๒. พระสงฆ์เป็นผู้ที่ใช้ศาสนา เป็นเครื่องมือหากิน	๒.๖	๙.๘	๓๔.๕	๓๖.๑	๑๗.๐	๑๐๐ (๑๙๔)
๓. การเทศน์เป็นภาษาบาลี ของพระสงฆ์ ไม่ได้ก่อ ประโยชน์แก่คนทั่วไปเลย เพราะคนไม่เข้าใจความ หมาย	๓๕.๑	๔๒.๗	๑๓.๔	๗.๒	๑.๖	๑๐๐ (๑๙๔)
๔. พระสงฆ์ที่ต้องการยศถา บรรดาศักดิ์ (พัศยศ) ก่อ ให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อ พระสงฆ์ และทำให้คน เสื่อมศรัทธาในพุทธศาสนา	๔๔.๘	๔๒.๓	๖.๗	๓.๖	๑.๕	๑๐๐ (๑๙๔)
๕. ศรัทธาของคนต่อพุทธ- ศาสนาเสื่อมลง เมื่อพระ สงฆ์ใช้ชีวิตเหมือนคน ทั่วไป	๓๒.๕	๕๓.๑	๗.๒	๕.๖	๑.๖	๑๐๐ (๑๙๔)
๖. พระสงฆ์ไม่ควรมีความ เป็นอยู่ มีอุปกรณ์เครื่อง ใช้สะดวกสบาย เช่น คนทั่วไป เช่น มีวิทยุ โทรทัศน์ ที่อยู่อาศัย รถยนต์	๓๖.๖	๔๓.๓	๙.๓	๗.๗	๓.๑	๑๐๐ (๑๙๔)

ทัศนคติต่อพระสงฆ์	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
๗. พระสงฆ์ที่เรียกร้องสิทธิ ต่าง ๆ ไม่ควรอยู่ใน สมณเพศต่อไป	๒๕.๕	๓๓.๕	๒๐.๖	๑๔.๔	๑.๑	๑๐๐ (๑๙๔)
๘. พระสงฆ์ที่ำหนด เป็นหมอดู และนิยมไสยศาสตร์ทำให้ คนเข้าใจพุทธศาสนา ไขว้เขว	๓๔.๐	๕๒.๑	๘.๗	๓.๑	๒.๑	๑๐๐ (๑๙๔)
รวม (ค่าเฉลี่ย)	๒๗.๕	๓๖.๐	๑๗.๐	๑๔.๔	๔.๖	๑๐๐ (๑๙๔)

ตารางนี้ เป็นตารางที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ไม่ดีต่อพระสงฆ์ ซึ่งตรงข้ามกับ
ตารางที่ ๒๔ จะเห็นได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ประพฤติ
ตัวดีมีประโยชน์แก่สังคม แต่เมื่อพระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมกับเพศบรรพชิตแล้ว
เช่น พระสงฆ์ต้องการยกยาดรรดาศักดิ์ พระสงฆ์ที่กำหนด เป็นหมอดู นิยมไสยศาสตร์และ
เรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ตลอดจนพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตนเหมือนคนทั่วไป นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วย
อย่างยิ่งและเห็นด้วย รวมเฉลี่ยร้อยละ ๖๓.๕ ว่าพระสงฆ์ที่ประพฤติตนเช่นนี้ทำให้คนเข้าใจ
พุทธศาสนาไขว้เขว เสื่อมศรัทธาในพุทธศาสนา และพระสงฆ์ไม่ควรจะอยู่ในสมณเพศต่อไป

แต่เมื่อพิจารณาความเห็นแต่ละข้อแล้ว ความเห็นที่ว่า พระสงฆ์ทำให้เสียกำลังใจ
ของชาติ นักศึกษาไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่เห็นด้วย รวมร้อยละ ๔๐.๐ พระสงฆ์เป็นผู้ที่
ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือหากิน รวมร้อยละ ๕๓.๑ แสดงว่า นักศึกษาที่ยังศรัทธาพระสงฆ์
มีประมาณครึ่งหนึ่งเท่านั้น นอกจากนั้นก็ เป็นพวกที่ไม่แน่ใจว่าพระสงฆ์จะเป็น เช่นนี้
สำหรับความเห็นเกี่ยวกับการใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างคนทั่วไปของพระสงฆ์ นักศึกษา

เห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วยว่าพระสงฆ์ไม่ควรใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไป รวบรวม ร้อยละ ๗๔.๔ และเมื่อพระสงฆ์ปฏิบัติตนเหมือนคนทั่วไปแล้ว ศรัทธาของคนต่อพุทธศาสนาจะเสื่อมลง นักศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วย รวบรวม ร้อยละ ๘๕.๖ ในกรณีที่พระสงฆ์ต้องการยกย่อง บรรดาศักดิ์ นักศึกษามีความเห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วย รวบรวม ร้อยละ ๘๘.๒ ที่จะทำให้ พุทธศาสนาเสื่อมลง ยิ่งกว่านั้น ถ้าพระสงฆ์เรียกร้องสิทธิต่าง ๆ แล้ว นักศึกษามีความเห็น ร้อยละ ๖๓.๔ ว่าไม่ควรอยู่ในสมณเพศต่อไป สำหรับพระสงฆ์ที่ทำตนเป็นหมอดูและนิคม ไสยศาสตร์ นักศึกษามีความเห็นว่าจะทำให้พุทธศาสนาไขว้เขว ถึงร้อยละ ๘๖.๑ และเห็น ว่าการเทศน์เป็นภาษาบาลีของพระสงฆ์ไม่ได้ก่อประโยชน์ให้แก่คนทั่วไปเลย เพราะคนไม่ เข้าใจความหมาย ร้อยละ ๗๗.๘

ดังนั้น พอสรุปได้ว่า นักศึกษาจะมีทัศนคติที่ดีต่อพระสงฆ์ที่มีความประพฤติดี เครื่องครัดในระเบียบวินัย และทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม คือ เป็นพระสงฆ์ที่ประพฤติ ปฏิบัติได้เหมาะสมในเพศบรรพชิต และในสิ่งที่คนทั่วไปยังทำไม่ได้ พระสงฆ์เหล่านี้ทำให้นักศึกษาเกิดทัศนคติที่ดี แต่เมื่อพระสงฆ์ทำตัวตรงกันข้าม มีความประพฤติเช่นคนทั่วไป เช่น เรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ต้องการยกย่องบรรดาศักดิ์ ทำตนเป็นหมอดู เหล่านี้ทำให้คน เสื่อมศรัทธาคือพระสงฆ์ ทัศนคติไม่ดีต่อพระสงฆ์จึงเกิดขึ้น
